

● „OBSERVATOR CULTURAL“

(nr. 138/25 octombrie). Ovidiu Șimonca se referă la discriminarea rromilor, spunând: „Cunoaște-i înainte să-i judeci... „Discriminarea se învață acasă“ (n.n. - adică în copilărie). Suplimentul literar este dedicat lui Isidore Isou, cu numeroase semnături din România și Franța. Autorul, părinte al „lettrismului“, este ignorat cu tenacitate, deși este originar din România. În nr. 139/1 noiembrie a.c. se scrie despre „Islamofobie“ în mediul universitar britanic. Liviu Ornea face cronică teatrală la „Colonia Ingerilor“, de Șt. Caraman (Teatrul Mic, regia Nona Ciobașu) cu o distribuție aleasă (Repan, Mitică Popescu ș.a.). În cadrul Festivalului Național de Teatru, ediția XVII (2-15 noiembrie) au fost programate: „Faust“, de Goethe (Teatrul Radu Stanca - Sibiu), „Filosofii“, de Bruno Schulz (Centrul Coregrafic din Orleães), „Cântarea Cântărilor“ - scenariu dramatic de Mihai Mănușiu, după C.G. Jung (Teatrul „Lucian Blaga“ - Cluj). În nr. 140/8 noiembrie, aflăm că Andrei Oişteanu își lansează cartea „Religie, politică și mit“ la Universitatea „Al. I. Cuza“ din Iași, după o prelegere despre „Dualismul religios în Europa de Sud-Est: de la Gaster și Haşdeu la Eliade și Culiianu“. De asemenea, s-a reluat în România acordarea premiului „Vladimir Coli“ pentru S.F. (în 2006, câştigător a fost Dan Doboş cu trilogia „Abația“). Din presa franceză răzbat ecourile unor polemici între B.H. Lévy și Alain Finkielkraut, alte dispute în reviste: „Lire“, „Magazine Littéraire“, „Revue des deux mondes“, „Le Nouvel Observateur“. Mai citim despre Festivalul sibiuan „Astrafilm“ (22-28 octombrie 2007), cu participanți de seamă: Florin Iepan, Al. Solomon, Horia Murgu ș.a. Enikő Magyar-Vincze combate „rasismul antițigănesc“, Liviu Ornea critică politica în domeniul învățământului universitar.

● „IDEI ÎN DIALOG“ (nr. 11/2007). Traian Ungureanu semnează: „Un război câştigat în Irak, pierdut în Europa“, Dan C. Mihăilescu anunță apariția în 2008 a „Istoriei literaturii“, de Nicolae Manolescu. Bogdan Cristian Iacob, mai temperat ca de obicei, discută despre anticomunism și antifascism, ca „obligații morale“. Gelu Sabău se postează în „avocat“ al profesorului Nae Ionescu, care, zice autorul, a fost „etichetat“ ca legionar. Insuși Nae Ionescu se declara iubitor al Legiunii și Căpitanului. Nimeni nu neagă faptul că „avea șarm“, că era logician etc. Se pare că „legionaris-mul nu mai este la modă“ (conform autorului, pentru noi, necunoscut).

● „CULTURA“ (nr. 41/18 octombrie). Teodora Dumitru analizează impactul în Franța al cărții lui Norman Mailer „Hitler. Copilăria unui monstru“. Pe fondul disputelor dreapta-stânga, noua apariție are un ecou acut. D.L. Bitfoi scrie despre Ionathan X. Uranus (Mihail Avramescu), un scriitor „greu de recuperat“, avangardist dintre cei mai originali. Mihail Iovănel semnează romanul în versuri, scris „la două mâini“ de Ruxandra Cesereanu și Andrei Codrescu, „Submarinul iertat“ (Ed. Brumar, 2007), cu o prefață de Mircea Cărtărescu. În nr. 42/25 octombrie, Teodora Dumitru, pornind de la disputele din presa franceză, îl „expediază“ pe „gauche“-istul Bernard-Henri Lévy cu o nonsalanță, oarecum, penibilă. Itinerarul lui Lévy este ceva mai greu de înțeles. Victor Durnea scrie despre „ortodoxiștii“ Paul Sterian, Mircea Vulcănescu, Mircea Eliade, Paul Comarnescu, Constantin Noica în anii '30. Tot mai mulți autori se ocupă de acești ani de adevărat „delir“, pentru unii, cu imprevizibile consecințe. În nr. 43/1 noiembrie, Angela Marin dialoghează îndelung cu profesorul, neurologul Jacques Askenazy, din Tel Aviv, pe marginea noii sale cărți despre „Conștiință“. Un alt dialog: Alexandru Solomon cu Cătălin Sturza despre filmul dedicat postului „Europa liberă“ al mureu percutantului Al. Solomon.

● „ROMÂNIA LITERARĂ“ (nr. 41/19 octombrie) relatează despre Salonul de Carte de la Frankfurt (cărți de și despre Ernst Jünger, Oswald Spengler, Kleist, Moses Mendelssohn, Max Planck, Halldor Laxness, Melville, Ștefan George, Busch, Joschka Fischer, Günter Grass, Reich-Ranicki ș.a.). În relația sa, Rodica Binder amintește de istoricul Saul Friedländer cu „Cel de al treilea Reich și evreii“ (inclusiv rolul Bisericii Catolice), despre prezența autorilor români etc. Lidia Vianu și Mircea Mihăies prezintă într-un mod original și atractiv personalitatea aproape nonagenarei Doris Lessing „o trăznică comunistă de stânga“ (după propria caracterizare), deținătoarea Nobel-ului pe 2007. Numele Lessing este cel al soțului, un evreu german. Ada Brumar scrie: „La despărțirea de un mare artist“, despre baritonul David Ohanesian. Ion Simuț discută „nobelabilitatea literaturii române“, menționând pe Norman Manea (un omolog, în plan tematic, cu Imre Kertész), reluând apoi nume mai „de demult“: I.L. Caragiale, Liviu Rebreanu, Tudor Arghezi, Lucian Blaga, Nichita Stănescu, Marin Sorescu („lista lui Ulci“). Mircea Iorgulescu oferă o „scrisoare pierdută și regăsită“ a lui Eugen Ionescu, trimisă din Paris și publicată în „Viața Românească“ (nr. 9-10/1939). Este un semnal de alarmă la izbucnirea conflagrației mondiale. Eugen Ionescu crede în șansa salvării spirituale a omenirii cuprinse de beția războiului, măcelului. Gh. Schwartz semnează o proză cel puțin ciudată (fictiune? non-fictiune?). „Partizan și trădător“ - despre un luptător în Munții Făgărași (1949-1952) pe nume Ionel Ștrulovici, arestat și eliberat în 1964. Dacă este un fapt real, am prefera „dovada“, altfel, ficțiunea este prea... În nr. 42/26 octombrie, Gabriel

Dimisianu semnează un excelent articol „despre disidență și disidenți“, astăzi uitați, unii calomniati. Dacă Paul Goma, Dorin Tudoran, Dan Deșliu, Mircea Dinescu au fost făcuți cunoscuți prin „Europa liberă“, alții, precum: D. Țepeneag, Radu Cosașu (a lansat ideea „adevărului integral“ la Consfătuirea pe țară a tinerilor scriitori), Nicolae Țic, Alexandru Jar (vechi ilegalist, înșelat de „perfidul Dej“), Geo Dumitrescu (a combătut cenzura, în public, la Conferința scriitorilor din 1965), M.R. Paraschivescu (fost ilegalist, a depus carnetul de membru P.C.R.), Nicolae Breban (refugiat politic, ca membru C.C. al P.C.R., revenit în țară pe o poziție dezavantajoasă), au rămas în umbră. La „Meridiane“ citim despre James Joyce și iubirile sale la Trieste, adesea evreice din familii bogate, care îl impresionau prin cultura, educația lor. Constanța Buzea propune o poezie debutantă, de excepție: Aida Hancer. Ne alăturăm entuziasmului titularului de la „Post-restant“. În numerele 42/26 octombrie și 43/2 noiembrie, „Scrisorile din Paris“ ale lui Lucian Raicu (din 1998) sunt dedicate filosofului Paul Ricoeur, „de o luminoasă simplitate“, care a știut să îmbine literatura, teologia, filosofia într-un „corp“: bunătatea. D. Hincu îl evocă pe Al. Tzigara-Samurcaș, om de largă multiculturalitate.

● „CONTEMPORANUL - IDEEA EUROPEANĂ“ (noiembrie 2007). Nicolae Balotă comentează „Grădinile Finzi-Contini“, de Giorgio Bassani, sub semnul mentorului său, Bernardo Croce. Cea mai mare parte a acestui număr este dedicată de Aura Christi vizitei în Israel și întâlnirilor cu intelectualii israelieni: „Planeta“ Israel (inclusiv imagini). Orașul Vechi, lăcașuri sfinte, discuții cu Leon Volovici, Costel Safirman, Moshe Idel, Andrei Fischhof (poet remarcabil), la care a fost invitat și prof. dr. George Voicu. Marian Victor Buciu scrie despre M. Blecher, iar Ovidiu Morar despre Norman Manea. Mai reținem: Ion Ianoși despre Marina Țvetaeva, Liana Horodi despre R. Schweitzer-Cumpăna. Un număr de revistă, multicultural.

● „LETTRE INTERNATIONALE“ (toamna 2007). Analize politice din zone „fierbinți“: Serbia, Rusia (excelentă panoramă) Pakistan, Irak, datorate unor colaboratori externi, apoi, George Steiner, Ernest Wichner (originar din Banat, azi, scriitor la Berlin), proză de Miguel Delibes (Spania), John Updike (trad. Antoaneta Ralian), Arno Geiger (Austria) ș.a. B. Elvin semnează: „Mihail Sebastian și ideologiile extreme“ (probabil, comunicarea susținută la Colocviul de la Ierusalim - 25 octombrie 2007). Ca de obicei, un număr foarte bogat. „Lettre Internationales“ ține, după opinia noastră, cea mai ridicată ștachetă în domeniul presei culturale (și politice).

● „MAGAZIN ISTORIC“ (septembrie 2007), prezintă o serie de articole de interes. Vasile Paliu scrie despre poziția României în anii 1938-1940, ani premergători unui dezastru pentru țara noastră. Dorin Matei ne relatează despre întâlnirea în iunie 2007, la Sibiu, cu Teodor Magder, director executiv al Asociației Evreilor din Republica Moldova. Teodor Magder s-a născut la Iași, în 1921, bunicul său a luptat în Războiul de Independență din 1877. Inedite sunt mărturiile din 1940, anul ocupării Basarabiei de către U.R.S.S. Manase Radnev scrie despre Lopenzo Da Ponte, libretistul evreu al lui Mozart. Ajuns în America, după o viață aventuroasă, Da Ponte a fost inițiatorul primului teatru liric. Florian Banu scrie despre „capcanele arhivelor securității“, care conțin dosare false despre așa-zisi spioni, ca de exemplu Noël Bernard, Ioana Măgură ș.a. În numărul din octombrie 2007: despre solistul Jean Moscopol, interpret al unor cântece de Fernic, Elly Roman, Kurt Freiber, a fost unul dintre primii disidenți în anii 1945-1946, cu texte anticomuniste (s-a refugiat în S.U.A.); despre „războiul de șase zile“, provocat, potrivit revistei, de campania propagandistică a U.R.S.S. cu scopul distrugerii Statului Israel; despre viața și moartea unui om politic integru: Constantin-Titel Petrescu, urmaș demn al lui C. Dobrogeanu-Gherea.

● REVISTA „22“ (nr. 42/16 octombrie) menționează programul manifestării „Mihail Sebastian, scriitor român - scriitor evreu“ (24-25 octombrie 2007, Universitatea Ebraică din Ierusalim), participanți: Ed. Kanterian, Moshe Idel, Paul Cornea, Marta Petreu, Andrei Oişteanu, Florin Turcanu, Ion Vartic, Costel Safirman, Michael Finkenthal, Lya Benjamin, Andrei Strihan, Virgil Duda, Liviu Rotman, Leon Volovici, George Voicu ș.a. Au salut manifestarea Israel Bartal, decanul Facultății de Științe Umaniste, Eduard Iosiper, Ambasadorul României în Israel, Madeea Axinciuc, directorul I.C.R. - Tel Aviv. Aflăm că, la 24 noiembrie a.c., are loc, la Paris, un Colocviu „Sebastian“, cu participare internațională (Israel, România, Franța). Cu această ocazie va apărea „Jurnalul“ (Ed. Stock). Suntem curioși dacă această ediție corespunde celei din 1997, de la Humanitas.

● Din diverse publicații aflăm că, potrivit studiilor efectuate de Institutul „Elie Wiesel“ din România, 22% dintre cei chestionați consideră că evreii ar trebui să trăiască în Israel, 7% că ei nu trebuiau să vină în România, 45% că mareșalul Antonescu a fost un mare strateg și patriot, 13% că el ar trebui reabilitat, dar 25% consideră că el este vinovat de crimele contra evreilor, că a dus țara la dezastru și a fost criminal de război. Totodată, 66% dintre cei chestionați consideră că Holocaustul a avut loc doar în Germania și 28% recunosc că a fost Holocaust în România. Este interesant cum vor evolua aceste opinii în următorii ani.

BORIS MARIAN

De când nu am mai văzut-o pe Maia Morgenstern la televizor? Mă întrebam, căutând bucurioasă, cu telecomanda, postul Antena 2, unde i se anunțase prezența într-o emisiune numită, cam misterios și provocator, „Dincolo de aparențe“. Curios lucru, îmi ziceam, marea actriță nu are gustul secretelor și al dezvăluirilor care hrănesc curiozitatea publică; așa că mă așteptam, la drept vorbind, tot la un fel de dialog deschis despre artă, la o întâlnire cu Maia Morgenstern nu în penumbra culiselor, ci față în față cu ea însăși și creația ei cea de toate zilele. Așa și arăta: fără nicio contrafacere de machiaj, fără „glamour“-ul pe care se căznesc să-l obțină obișnuții micului ecran, cu părul grizonant pieptănat sobru, cu ochelari de profesoară severă, îmbrăcată foarte simplu. Maia nu a fost niciodată o cochetă, cine nu o știe? Dar și prea orgolioasă ca să apeleze - în civilie - la artificii de vitrină, frumusețea ei naturală și talentul ei, puțin obișnuit, susținându-se perfect și singure. Iar acum își scosese la purtare, fără ipocrite modestii, nu numai inteligența, ci și stăpânirea de sine ce-i mai strunesc temperamentul clocotitor atunci când e invitată la discuții publice, drămuindu-i cuvintele cu tact și înțelepciune. Ba a făcut, cu ceva ostentație, și demonstrația unui limbaj ales și cultivat, extrem de șlefuit, ce lipsește în destule din emisiunile noastre, reamintindu-ne de pildă că pronumele de politețe - domnia sa, dumneavoastră, dumisale - nu au dispărut din uzajul cotidian. Maia în rolul Maiei a fost perfectă. La Maia civilă mă refer, căci despre creațiile strălucite actriței, solicitată pe atâtea scene și platouri ale lumii, a fost prea puțin vorba în propozițiune.

Pe măsură ce moderatoarea Florentina Fântânanu (o jună nevăzută, neștiută, necunoscută până cu puțină vreme în urmă) își întetea întrebările, nedumeririle telespectatorilor creșteau. Pe dumneai o interesau prea puțin realizările Maiei. Avea o singură idee, și aceea fixă: Mel Gibson. Regizorul filmului făcut acum trei-patru ani și în care îi încredințase actriței româno-evreice („Știa că sunteți evreică?“) rolul îndureratei mame Christice. Cum e Gibson văzut de aproape? E seducător? Are ochii chiar atât de intens albaștri cum se văd pe ecran? Cum lucrează cu actorii? V-ați înțeles bine cu el?

Cu Maia Morgenstern (dar nu despre Maia Morgenstern!)

De fapt, domnișoara știa totul, își făcuse lecțiile de-acasă, înecându-se desigur în informația super-bogată pe care i-o oferă Internetul. Îi cunoștea longevitatea maritală - 27 de ani cu aceeași soție și șapte copii crescuți împreună. Chiar și religiozitatea catolică practicantă: Mel Gibson și-a construit o biserică în propria curte. Cât despre izbucnițiile sale colerice, despre violențele scenelor și tonele de vopsea roșie cu care a inundat un film închinat toleranței și iubirii de aproapele, sacrificiului de sine - despre care s-a discutat atât de mult și de controversat la vremea respectivă -, moderatoarea a tăcut acum mălc. Pe ea o interesa doar Adonisul de Mel Gibson. Cuceritorul. Omul de afaceri care-și bagă propriii bani în producțiile sale. Și, firește, își scoate investiția cu vârf și îndesat: filmul, în care a jucat și Maia, i-a adus 400 milioane de dolari profit.

Mă rog, asta și-a propus emisiunea: să ne treacă pe sub nas un „parfum de bărbat“ celebru (aș fi scris „un parfum gibsonian“, dacă nu m-aș fi temut că s-ar putea citi „gibon-ian!...“). Dar să inviți pentru aceasta pe una dintre cele mai celebre actrițe ale României, mai cunoscută poate în străinătate decât aici, acasă (știți cum se spune: „nimeni nu e profet în țara lui“), mi se pare cel puțin un gest de impolitețe. Cum să treci peste enorma ei producție filmică (Internetul ne-a furnizat și nouă o informație: cred că deja depășită la ora actuală: 32 de filme!) fără să te intereseze cât de cât o discuție și despre personajele pe care le-a interpretat, despre ceilalți regizori străini cu care a lucrat? Să zicem despre Theo Angelopoulos - autorul „Privirii lui Ulise“, sau despre Martha Meszaros - regizoarea filmului „A șaptea cameră“, filme care nu au avut șansa să ruleze și în România, deci cu atât mai interesante pentru noi.

Ce să mai vorbim despre proflicta și nestăvilita activitate teatrală a Maiei, desfășurată pe scena Naționalului bucureștean, a Teatrului Evreiesc, dar și a unor tinere trupe de avangardă, cu care a făcut turnee în numeroase țări ale lumii. Noroc că Maia Morgenstern a strecurat în un moment dat o vorbă despre rolul Electrei, jucat de ea chiar pe Acropole - sigur, sub mână regizorului grec Angelopoulos, și a profitat totuși de prilejul acestei publicități pentru a anunța spectacolul în care joacă în prezent, împreună cu fiul ei, Tudor Aaron Istodor, „Și cail se împușcă, nu-i așa?“. Poate vă amintiți filmul, nu?

Acum, tânăra regizoare Chris Simion a transformat scenariul lui Horace McCoy într-un spectacol de teatru care, mai mult ca sigur, va porni într-un lung turneu în lume, după ce-și va trăi viața în spațiile Teatrului Național (la „Lăptăria lui Enache“).

Pe scurt, amfitrioana emisiunii și-a îngăduit să invite o (cu adevărat mare) vedetă doar ca să o descoasă despre o altă vedetă, fie ea și mai celebră. Nici că se poate o gafă mai jenantă: cine nu cunoaște orgoliile artiștilor? Chiar dacă e vorba despre un star străin, cu mari lovituri de prestigiu și încasări, tot se cădea să ne ofere ceva informații mai proaspete și despre invitata serii. Să fie aici inabilitatea unei începătoare în ale televiziunii? Sau poate și ceva din complexele unei țări mici, care uită că e și ea producătoare de mari valori artistice și se manifestă umil în fața altora cu mai multă vechime în șansă și în bransă?

Demn și stăpână pe sine, Maia Morgenstern a trecut cu distincția și nepăsarea unei adevărate doamne peste această încercare jurnalistică oarecum ofensatoare.

A fost, de fapt, salvarea emisiunii.

SANDA FAUR

DIN PRESA CULTURALĂ

OCTOMBRIE - NOIEMBRIE 2007